

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Якіб'юк Юлія Арсенівна

УДК 342.92

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА ОСОБИ НА ІНФОРМАЦІЮ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Запорізькому національному університеті
Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
заслужений юрист України

Коломоєць Тетяна Олександрівна,
Запорізький національний університет,
в.о. декана юридичного факультету.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Легеза Юлія Олександрівна,

Навчально-науковий інститут
гуманітарних і соціальних наук
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
професор кафедри цивільного, господарського
та екологічного права;

доктор юридичних наук

Агапова Олена Валеріївна,

Київський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України,
заступник директора з наукової роботи.

Захист відбудеться «09» червня 2026 року о «13⁰⁰» годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.051.07 Запорізького національного університету за адресою: 69600, м. Запоріжжя, пр. Соборний, 74, корп. 5, кім. 202-б.

З дисертацією можна ознайомитися в науковій бібліотеці Запорізького національного університету (м. Запоріжжя, вул. Університетська, 66-а, корп. 2, кім. 101).

Автореферат розісланий «09» травня 2026 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

М.В. Титаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Стрімкий розвиток інформаційного суспільства, цифровізація публічного управління та зростання ролі інформації як ключового ресурсу сучасної держави зумовлюють необхідність удосконалення адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію. В умовах трансформації суспільних відносин, пов'язаних із обігом інформації, держава постає перед викликом формування ефективного, збалансованого та системного механізму правового регулювання, який одночасно гарантував би відкритість інформації, її доступність та належний рівень захисту.

Належний рівень забезпечення права особи на інформацію є однією з базових ознак демократичної, правової держави та важливою передумовою реалізації інших прав і свобод людини і громадянина. Конституційне закріплення цього права, а також його подальша деталізація у законодавстві України, зокрема в законах «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», свідчать про його фундаментальне значення у системі прав людини. Водночас сучасні процеси цифровізації, розвиток електронного урядування, електронної демократії та інформаційних технологій істотно розширюють зміст і форми реалізації цього права, що потребує відповідного адміністративно-правового переосмислення.

Особливого значення набуває питання забезпечення ефективного доступу до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування, що виступає необхідною умовою здійснення громадського контролю, підзвітності та прозорості публічної влади. Прийняття Закону України «Про доступ до публічної інформації» стало важливим етапом у розвитку правового регулювання відповідної сфери, однак практика його застосування засвідчує наявність низки проблем, пов'язаних із належною реалізацією цього права, ефективністю механізмів його захисту, а також дотриманням балансу між відкритістю інформації та вимогами інформаційної безпеки.

Водночас сучасні загрози, пов'язані з кібербезпекою, поширенням дезінформації, зростанням обсягів обробки персональних даних та функціонуванням цифрових платформ, актуалізують необхідність поєднання механізмів забезпечення доступу до інформації із заходами її захисту. У цьому контексті адміністративно-правове забезпечення реалізації права особи на інформацію набуває комплексного характеру, охоплюючи як діяльність суб'єктів публічної адміністрації, так і участь недержавних інституцій у відповідних правовідносинах.

Наукове осмислення адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію в Україні формувалося поступово та відбувалося на кількох взаємопов'язаних рівнях: загальнотеоретичному, галузевому і спеціальному. Такий підхід дає змогу більш чітко окреслити ступінь розробленості відповідної проблематики, виявити вже сформовані наукові положення та визначити ті аспекти, які потребують подальшого дослідження.

На загальнотеоретичному рівні основу для дослідження цієї проблеми становлять праці вчених, що присвячені загальним питанням адміністративного права, публічного адміністрування, адміністративно-правового регулювання, забезпечення прав і свобод людини, адміністративних процедур, форм і методів діяльності органів публічної влади. Значний внесок у розроблення цих положень здійснили О.В. Агапова, О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук, І.П. Голосніченко, С.В. Ківалов, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Ю.О. Легеза, Р.С. Мельник, О.І. Миколенко, Н.Р. Нижник, С.Г. Стеценко та інші. У працях зазначених учених розкрито природу адміністративно-правових відносин, зміст діяльності суб'єктів публічної адміністрації, особливості адміністративно-правових режимів, сутність адміністративних процедур та механізми юридичного забезпечення прав людини.

На галузевому рівні дослідження увага науковців зосереджувалася на вивченні інформаційних прав особи, доступу до інформації, інформаційної відкритості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, а також особливостей правового регулювання інформаційних відносин. У цьому контексті вагоме значення мають праці В.М. Бевзенка, Г.О. Блінової, Н.В. Коваленко, Р.С. Куйбіди, П.М. Мельника, М.І. Смоковича, В.П. Тимощука та інших дослідників, які аналізували адміністративно-правовий режим доступу до публічної інформації, механізми оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації, проблеми забезпечення прозорості публічного управління та судового захисту права на інформацію. Зазначені наукові підходи дали змогу сформулювати уявлення про право на інформацію як про важливий складник системи прав людини, безпосередньо пов'язаний з принципами відкритості, підзвітності, прозорості та демократичного контролю.

Окреме місце посідають дослідження, присвячені державній інформаційній політиці, інформаційній безпеці, цифровізації, електронному урядуванню та захисту персональних даних. Значний внесок у розроблення цих питань здійснили І.В. Арістова, К.І. Беляков, Р.А. Калюжний, Б.А. Кормич, В.А. Ліпкан, О.В. Олійник, О.В. Островий, В.В. Цимбалюк та інші науковці, у працях яких розкрито зміст інформаційних відносин, особливості формування інформаційного суспільства, правові засади інформаційної безпеки, кібербезпеки, електронного урядування, а також проблеми співвідношення свободи інформації та її захисту. Завдяки цим дослідженням право особи на інформацію розглядається не лише як право на доступ до відомостей, а і як складне правове явище, що охоплює можливість шукати, одержувати, використовувати, зберігати, поширювати та захищати інформацію.

Не досить дослідженими залишаються, зокрема, питання системного співвідношення відкритості інформації та її захисту, взаємодії суб'єктів формування й реалізації державної політики у відповідній сфері, впливу цифровізації та кіберзагроз на зміст адміністративно-правового регулювання, а також особливостей забезпечення права особи на інформацію в умовах воєнного стану, медійної реформи та розширення електронних форм взаємодії особи з державою. Потребують додаткового осмислення і питання балансу між

приватними та публічними інтересами у сфері інформаційних відносин, а також удосконалення адміністративно-правових засобів гарантування та захисту права на інформацію, чим зумовлюються наукова новизна, теоретична значущість і практична актуальність дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах планів науково-дослідної роботи кафедри конституційного та адміністративного права Запорізького національного університету.

Дослідження виконано з урахуванням сучасних стратегічних і нормативно-правових актів держави, що визначають напрями розвитку інформаційної політики, цифрової трансформації та захисту прав людини. Зокрема, дисертація узгоджується з положеннями Указу Президента України «Про Національну стратегію у сфері прав людини» від 24 березня 2021 р. № 119/2021, Стратегії реформування державного управління України на 2022–2025 рр., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 липня 2021 р. № 831-р, Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр., Стратегії цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації держави, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 13 травня 2025 р. № 464-р. Окрему увагу в дослідженні приділено врахуванню положень Доктрини інформаційної безпеки України (2017 р.) у поєднанні з актуальними документами у сфері національної безпеки, зокрема Стратегією національної безпеки України, затвердженою Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020, а також Стратегією кібербезпеки України, затвердженою Указом Президента України від 26 серпня 2021 р. № 447/2021.

Мета та задачі дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу наявних наукових та нормативних джерел встановити особливості реалізації адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію, а також розробити науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації для вдосконалення вітчизняного законодавства і практики його реалізації.

Для досягнення вказаної мети в дисертаційній роботі поставлено й вирішено такі основні *задачі*:

- визначити право особи на інформацію як об'єкт адміністративно-правового регулювання;
- встановити нормативні засади адміністративно-правового забезпечення права особи на інформацію в Україні;
- охарактеризувати систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію;
- описати форми та методи адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію;
- з'ясувати систему адміністративних процедур забезпечення реалізації права особи на інформацію;
- охарактеризувати зміст юридичної відповідальності та процедурних гарантій реалізації права особи на інформацію в умовах воєнного стану.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у сфері реалізації та захисту права на інформацію.

Предметом дослідження є адміністративно-правове забезпечення реалізації права особи на інформацію.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових і спеціально-юридичних методів наукового пізнання, застосування яких зумовлено метою, завданнями та структурою дисертаційного дослідження.

Зокрема, за допомогою діалектичного методу досліджено право особи на інформацію як складне соціально-правове явище, визначено його зміст, ознаки та місце у системі конституційних прав і свобод людини, а також охарактеризовано особливості його адміністративно-правового регулювання (підрозділ 1.1). Крім того, зазначений метод використано для аналізу нормативно-правових засад адміністративно-правового забезпечення права особи на інформацію в Україні, виявлення їх еволюції та взаємозв'язку із процесами цифровізації та забезпечення національної безпеки (підрозділ 1.2).

За допомогою порівняльно-правового методу здійснено дослідження міжнародного та зарубіжного досвіду забезпечення права особи на інформацію, а також визначено основні тенденції розвитку правового регулювання інформаційних відносин у державах Європейського Союзу та інших країнах, що дало змогу сформулювати пропозиції щодо вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення реалізації цього права в Україні (підрозділи 1.2, 2.4).

Використання системного методу дозволило розглянути адміністративно-правове забезпечення реалізації права особи на інформацію як цілісну систему взаємопов'язаних елементів, що включає суб'єктів, форми, методи, адміністративні процедури та гарантії реалізації і захисту відповідного права (розділ 2). Зокрема, за допомогою цього методу досліджено систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення (підрозділ 2.1), форми та методи їхньої діяльності (підрозділ 2.2), а також адміністративні процедури як структурний елемент відповідного механізму (підрозділ 2.3).

За допомогою методів формальної логіки, зокрема аналізу, синтезу, індукції та дедукції, визначено сутність адміністративно-правового механізму забезпечення реалізації права особи на інформацію, розкрито зміст його окремих елементів, встановлено особливості здійснення адміністративних процедур у відповідній сфері, а також визначено підстави та особливості застосування юридичної відповідальності за порушення права особи на інформацію (підрозділи 2.2, 2.3, 2.4).

Застосування методу моделювання дало змогу сформулювати теоретичну модель адміністративно-правового механізму забезпечення реалізації права особи на інформацію, а також визначити напрями його вдосконалення з урахуванням сучасних викликів, зокрема цифровізації, зростання кіберзагроз та функціонування правового режиму воєнного стану (підрозділ 2.4, висновки).

Нормативну основу дослідження становлять Конституція України, міжнародно-правові акти у сфері захисту прав людини та інформаційних прав, закони України («Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист персональних даних», «Про медіа», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та інші), акти Президента України, Кабінету Міністрів України, а також інші підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють суспільні відносини у сфері інформації, цифровізації, кібербезпеки та захисту інформації.

Для формування пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію використано також законодавство зарубіжних держав, зокрема держав-членів Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки, а також практику міжнародних інституцій у сфері забезпечення доступу до інформації та захисту інформаційних прав.

Емпіричну основу дослідження становлять узагальнення судової практики, зокрема рішень національних судів у справах, пов'язаних із реалізацією та захистом права на інформацію, матеріали офіційної статистики, дані, оприлюднені на офіційних вебсайтах органів державної влади (Міністерства інформаційної політики України, Міністерства цифрової трансформації України), та публіцистика. Крім того, використано результати сучасних наукових досліджень у сфері інформаційного права, адміністративного права, кібербезпеки та цифрової трансформації, що дозволило забезпечити комплексність і обґрунтованість отриманих результатів.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних наукових досліджень, присвячених дослідженню адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію в умовах здійснення реформи публічного управління в Україні. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій та висновків, зокрема:

уперше:

– обґрунтовано підхід до розуміння реалізації права особи на інформацію як режимного об'єкта суспільних правовідносин в умовах воєнного стану, у межах якого використано поєднання процедур доступу, спеціальних режимів обмеження та контрольних механізмів як єдиної системи забезпечення балансу між відкритістю і безпекою адміністрування;

– обґрунтовано доцільність виокремлення принципу захищеності інформації як загальносистемного принципу державної політики у сфері захисту інформації, а також запропоновано спеціальний принцип економічно та ризик-обґрунтованого дублювання інформації;

удосконалено:

– розуміння змісту поняття «захист інформації» у вузькому значенні шляхом включення процедур знищення інформації як самостійного елементу регулювання життєвого циклу інформації та як адміністративно значущої стадії, що має відповідати вимогам цілісності й належної процедури;

– положення, що в умовах воєнного стану та цифрової трансформації публічного адміністрування посилюється значення актів-планів, адміністративних договорів і превентивних методів переконання як засобів забезпечення стійкості інформаційної сфери та належної реалізації права особи на інформацію;

дістали подальшого розвитку:

– підходи до розуміння адміністративно-правового забезпечення права особи на інформацію як комплексного механізму, що включає не лише нормативне регулювання, а й інституційну діяльність суб'єктів публічної влади та технологічні компоненти цифрової інфраструктури;

– аргументація необхідності розмежування правомірної реалізації свободи вираження поглядів і суспільно небезпечної інформаційної діяльності, що підпадає під ознаки колабораційної діяльності, виправдування збройної агресії чи незаконного поширення відомостей про переміщення військових формувань.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані у:

– *науково-дослідній сфері* – висновки та пропозиції щодо встановлення критеріїв визначення реалізації складників адміністративно-правового режиму доступу до публічної інформації можуть бути основою для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики;

– *правотворчості* – для вдосконалення нормативно-правових положень законів України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», Кодексу адміністративного судочинства України, Кодексу України про адміністративні правопорушення;

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення процедури розгляду публічно-правових спорів з питань забезпечення доступу до публічної інформації у порядку адміністративного судочинства;

– *освітньому процесі* – у викладанні студентам вищих навчальних закладів дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес», під час підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей і наукових повідомлень.

Апробація результатів дисертації. Результати дослідження, його основні висновки й рекомендації оприлюднені на 3 науково-практичних конференціях, а саме: «Актуальні проблеми правової науки та правоохоронної діяльності» (м. Запоріжжя, 2025 р.); «Правова освіта та правова наука в умовах сучасних трансформаційних процесів» (м. Запоріжжя, 2025 р.); «Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції» (м. Запоріжжя, 2025 р.).

Публікації. Основні положення роботи знайшли відображення у 5 наукових статтях, із них 4 опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, які містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 240 сторінок, у т. ч. основного тексту – 191 сторінка. Список використаних джерел налічує 229 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми дисертації, висвітлено її зв'язок із науковими програмами, планами й темами, проаналізовано загальний стан наукової розробленості теми; визначено мету та завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет, названо основні методологічні підходи до дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи, а також наведено відомості про апробацію та публікації результатів дослідження, структуру роботи.

Розділ 1 «Загальна характеристика адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію» складається із двох підрозділів.

У *підрозділі 1.1 «Право особи на інформацію як об'єкт адміністративно-правового регулювання»* проаналізовано, що у чинному законодавстві України поняття «інформація» закріплено як сукупність відомостей або даних, здатних до збереження на матеріальних носіях або відображення в електронній формі, що використано як базову дефінітивну основу для розкриття адміністративно-правових механізмів забезпечення права особи на інформацію. Одночасно виявлено термінологічні неузгодженості між категоріями «інформація», «захист інформації», «інформаційна діяльність» та «належний доступ», які вивчено крізь призму юридично значущих властивостей інформації й практики їх нормативного відображення.

У роботі обґрунтовано, що законодавче визначення «захисту інформації» концентрується переважно на безпекових властивостях (збереження, цілісність, порядок доступу), тоді як такі якісні характеристики, як достовірність, повнота та актуальність, залишаються поза межами відповідної дефініції, що використано для висновку про вибірковість нормативного акценту та про необхідність чіткого розмежування «захисту інформації» у вузькому розумінні (як охорона властивостей безпеки) і у широкому розумінні (як забезпечення прав, свобод і законних інтересів суб'єктів інформаційних правовідносин). У зв'язку з цим сформульовано, що адміністративно-правова природа регулювання у сфері інформації проявляється через визначення повноважень органів публічної влади, процедур доступу, режимів обмеження та механізмів контролю за обігом інформації.

Окремо досліджено поняття державної політики в юридичному вимірі та використано підхід, відповідно до якого державна політика постає як цілеспрямована діяльність уповноважених суб'єктів, спрямована на закріплення стратегічних цілей і принципів розвитку відповідної сфери на тривалу перспективу.

Право особи на інформацію розглянуто як фундаментальне конституційне право та як об'єкт адміністративно-правового регулювання, що потребує організаційного, процедурного і контрольного забезпечення. Вивчено конституційну модель неабсолютності права на інформацію, відповідно до якої допустимі обмеження встановлюються законом за наявності легітимної мети та з урахуванням принципів пропорційності й необхідності. Водночас встановлено, що в умовах воєнного стану право на інформацію набуває режимного характеру, а адміністративно-правове регулювання стає основним інструментом визначення обсягу доступу до інформації. У роботі проаналізовано наслідки введення воєнного стану для функціонування процедур доступу до публічної інформації, зокрема через спеціальні режими доступу, тимчасове обмеження публічності окремих відомостей, трансформацію строків і форматів відповіді на запити, а також посилення контролю за обігом інформації.

У підсумку сформульовано, що адміністративно-правове регулювання права особи на інформацію в Україні виявляє подвійний вектор: у мирний час – орієнтацію на максимізацію відкритості та процедурної гарантованості доступу; у воєнний час – переорієнтацію на баланс між відкритістю та безпекою із домінуванням режимних інструментів.

У підрозділі 1.2 *«Адміністративно-правове забезпечення права особи на інформацію в Україні: нормативні засади»* на основі аналізу історико-правового розвитку інформаційної політики України було з'ясовано, що починаючи із середини 2000-х рр. відбувається поступове становлення нормативних засад формування інформаційного суспільства.

Обґрунтовано, що адміністративно-правове забезпечення права на інформацію не обмежується лише встановленням нормативних приписів, а передбачає функціонування комплексного механізму, який включає формування державної політики, її реалізацію через діяльність уповноважених органів, а також створення гарантій захисту інформації. При цьому визначено, що ключову роль у зазначеному механізмі відіграють центральні органи виконавчої влади, зокрема Міністерство цифрової трансформації України та Міністерство інформаційної політики України.

На підставі аналізу законодавства було визначено, що правове регулювання інформаційної сфери здійснюється через значний масив нормативно-правових актів, серед яких базове значення мають закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах», «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» та інші.

Особливу увагу в дослідженні приділено аналізу категорій «завдання», «напрями діяльності» та «принципи» здійснення інформаційної політики, що дозволило обґрунтувати висновок, що завдання виступають формою конкретизації цілей державної політики, напрями діяльності відображають структуровану сукупність заходів щодо їх реалізації, а принципи визначають основоположні засади правового регулювання.

Розділ 2 «Характеристика основних елементів адміністративно-правового механізму забезпечення реалізації права особи на інформацію в Україні» складається із чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Суб'єкти адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію» встановлено, що суб'єкти адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію не можуть розглядатися виключно як формальна сукупність органів, наділених певною компетенцією у сфері захисту інформації.

Зроблено висновок, що у сучасній адміністративно-правовій доктрині досі не вироблено єдиного підходу до визначення системи суб'єктів, які забезпечують реалізацію права особи на інформацію, що зумовлено передусім складністю самої інформаційної сфери, у межах якої поєднуються питання доступу до інформації, інформаційної безпеки, кіберзахисту, захисту персональних даних, функціонування медіасередовища та охорони національного інформаційного простору. Визначено, що право на інформацію забезпечується не тільки шляхом нормотворчої, контрольної чи правозастосовної діяльності органів публічної влади, а й через функціонування медіа, громадських організацій, професійних спільнот, цифрових платформ та інших учасників інформаційних відносин. У зв'язку з цим систему відповідних суб'єктів доцільно розглядати не просто як організаційну модель державного управління, а як цілісний механізм забезпечення інформаційних прав людини, у межах якого поєднуються владно-управлінський, координаційний, гарантійний і правозахисний елементи, що дає можливість більш повно зрозуміти природу адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію.

Визначено, що система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію має дворівневу структуру: суб'єкти формування державної політики у сфері захисту інформації та суб'єкти її реалізації, що дозволяє чітко розмежувати функції стратегічного, нормотворчого та координаційного характеру від функцій практичного виконання, контролю та правозастосування. Зокрема, до суб'єктів формування державної політики визначено Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України, Раду національної безпеки і оборони України, а також відповідні міністерства та органи місцевого самоврядування. Доведено, що їхня діяльність має стратегічний і нормативний характер, оскільки саме вони визначають основні напрями державної політики, формують правову основу функціонування інформаційної сфери, встановлюють межі доступу до інформації та гарантії її захисту.

Обґрунтовано, що важливим елементом системи суб'єктів є органи регулювання медійної сфери, зокрема Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення та Державний комітет телебачення і радіомовлення України.

З'ясовано, що важливу роль у забезпеченні реалізації права особи на інформацію відіграють і недержавні суб'єкти – громадські організації, засоби масової інформації, підприємства, установи, організації та окремі громадяни, що забезпечують функціонування механізмів громадського контролю,

сприяють відкритості діяльності органів влади та формують практичне середовище реалізації інформаційних прав.

У підрозділі 2.2 «*Форми та методи адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію*» визначено, що форми адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію являють собою врегульовані законодавством зовнішні юридичні дії суб'єктів владних повноважень, які здійснюються в межах їхньої компетенції та спрямовані на досягнення цілей державної політики у сфері захисту інформації. Їх сутність полягає в тому, що саме через відповідні форми публічна адміністрація набуває здатності не лише організаційно впорядковувати інформаційні правовідносини, а й безпосередньо впливати на виникнення, зміну чи припинення прав і обов'язків учасників цих відносин.

З'ясовано, що категорія «форми діяльності публічної адміністрації» поступово співвідноситься з ширшою категорією «інструменти діяльності публічної адміністрації», що має не лише термінологічне, а й концептуальне значення, оскільки відображає відхід від традиційної управлінської моделі до людиноцентристського і сервісного розуміння функцій держави. У зв'язку з цим обґрунтовано, що форми і методи реалізації державної політики у сфері захисту інформації слід розглядати у взаємозв'язку як єдиний функціональний механізм адміністративно-правового забезпечення права особи на інформацію.

Визначено, що до основних правових форм реалізації державної політики у сфері захисту інформації належать нормативно-правові акти, адміністративні акти, адміністративні договори та акти-плани. Їх системний аналіз дав можливість з'ясувати, що кожна із зазначених форм має власне функціональне призначення. Нормативно-правові акти закладають загальні засади правового регулювання, визначають правила поведінки, компетенцію органів, режими доступу до інформації та механізми її захисту. Адміністративні акти забезпечують індивідуалізоване застосування правових приписів до конкретних обставин і конкретних суб'єктів, що особливо важливо у сфері ліцензування, надання дозволів, реєстрації, застосування заходів реагування чи обмеження доступу до певної інформації. Адміністративні договори сприяють координації, партнерству та узгодженню дій між суб'єктами публічного адміністрування, тоді як акти-плани відображають стратегічний вимір державної політики, закріплюючи довгострокові пріоритети, напрями та механізми її реалізації.

Визначено, що методи реалізації державної політики у сфері захисту інформації являють собою способи і прийоми цілеспрямованого владного впливу уповноважених суб'єктів на поведінку учасників інформаційних правовідносин.

Обґрунтовано, що базовими методами реалізації державної політики у сфері захисту інформації є заохочення, переконання та примус. На цій основі з'ясовано, що метод заохочення виконує стимулюючу функцію і спрямований на формування належної мотивації до сумлінного, ефективного та ініціативного виконання завдань у сфері захисту інформації. Метод переконання має превентивний та просвітницький характер, оскільки реалізується через інформування, навчання, роз'яснення, інструктажі, міжвідомчі семінари та інші

організаційно-комунікативні заходи, спрямовані на підвищення рівня правосвідомості та професійної підготовки суб'єктів відповідних правовідносин. Водночас метод примусу виражає владно-охоронний аспект адміністративно-правового забезпечення, оскільки застосовується для запобігання правопорушенням, їх припинення та притягнення винних осіб до адміністративної відповідальності.

У підрозділі 2.3 «Адміністративні процедури забезпечення реалізації права особи на інформацію» встановлено, що адміністративні процедури є невід'ємною складовою частиною системи публічного адміністрування та виступають нормативно визначеним порядком діяльності суб'єктів владних повноважень, спрямованим на розгляд і вирішення індивідуальних адміністративних справ.

Встановлено, що адміністративні процедури у сфері забезпечення права на інформацію мають такі ознаки, як: публічний характер, нормативна визначеність, індивідуалізований характер рішень, спеціальний суб'єктний склад, а також спрямованість на досягнення конкретного юридичного результату у формі адміністративного акта.

Адміністративні процедури у сфері забезпечення права на інформацію класифіковано: за змістом – процедури формування державної політики у сфері реалізації права на інформацію та процедури її реалізації; за провадженням – дозвільно-ліцензійні, контрольно-інспекційні та процедури притягнення до адміністративної відповідальності.

У підрозділі 2.4 «Юридична відповідальність та процедурні гарантії реалізації права особи на інформацію в умовах воєнного стану» встановлено, що право на інформацію у сучасних умовах набуває не лише класичного правозахисного, а й виразного безпекового значення. Вивчено, що в умовах цифровізації, воєнного стану, інформаційної агресії та кіберзагроз реалізація права особи на інформацію потребує поєднання двох взаємопов'язаних підходів: з одного боку, забезпечення відкритості, доступності та повноти інформації, а з іншого – належного правового реагування на зловживання інформаційною свободою, поширення деструктивного контенту, виправдовування агресії та інші форми протиправної інформаційної діяльності.

Вивчено, що однією з ключових гарантій реалізації права особи на інформацію є встановлення юридичної відповідальності за порушення законодавства у цій сфері. З'ясовано, що така відповідальність має комплексний характер і може реалізовуватися у дисциплінарній, цивільно-правовій, адміністративній та кримінальній формах. Особливу увагу приділено адміністративній відповідальності як оперативному та поширеному інструменту реагування на порушення права на інформацію. Встановлено, що статті КУпАП, зокрема 41-3, 53-2, 82-3, 91-4, 212-3, охоплюють окремі прояви неправомірного обмеження інформаційних прав, ненадання інформації, викривлення суспільно значущих відомостей та інші правопорушення, які перешкоджають належній реалізації права особи на інформацію.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання, що виявляється в особливостях адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію, а також розроблено науково обґрунтовані пропозиції та рекомендації для вдосконалення вітчизняного законодавства і практики його реалізації. За результатами дисертаційної роботи сформульовано такі основні висновки:

1. Вивчено інформацію як нематеріальний ресурс, що має соціальну, економічну та безпекову цінність, і використано законодавче визначення інформації як сукупності відомостей і/або даних, здатних до фіксації. Проаналізовано нормативне розуміння «захисту інформації» та встановлено, що воно концентрується на збереженні, цілісності й порядку доступу, залишаючи поза межами дефініції ознаки достовірності, повноти та актуальності, що використано для розмежування вузького і широкого розуміння правового захисту в інформаційній сфері.

Досліджено адміністративно-правову природу регулювання права особи на інформацію та обґрунтовано, що ключовими є процедурні механізми діяльності органів публічної влади, режими доступу, контроль і можливість оскарження. Вивчено функціонування права на інформацію в умовах воєнного стану та встановлено його режимний, умовно-обмежуваний характер, за якого домінує інтерес національної безпеки. Водночас використано підхід щодо обов'язковості дотримання законності, пропорційності й тимчасовості обмежень, а також застосування трискладового тесту під час обмеження доступу до публічної інформації, що дозволило сформулювати необхідність систематизації державної політики у сфері захисту інформації та вдосконалення адміністративних процедур доступу в умовах цифровізації і воєнних загроз.

2. Доведено, що право особи на інформацію у сучасних умовах має розглядатися не лише як самостійне конституційне право, а і як важливий елемент загальної системи національної безпеки, цифрової трансформації та функціонування інформаційного суспільства. Обґрунтовано, що формування і реалізація державної політики у сфері захисту інформації є взаємопов'язаними процесами, а їх нормативне забезпечення здійснюється через поєднання загальних інформаційних законів, спеціального законодавства у сфері кібербезпеки, захисту інформації та стратегічних документів держави.

Обґрунтовано, що ефективність адміністративно-правового забезпечення права особи на інформацію безпосередньо залежить від якості законодавства, його системності, відповідності сучасним цифровим викликам і спроможності держави забезпечити баланс між відкритістю інформації, її захистом та інтересами національної безпеки.

3. Систему суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію визначено як сукупність державних і недержавних інституцій, діяльність яких спрямована на формування, реалізацію та гарантування державної політики у сфері захисту інформації. З'ясовано, що система таких суб'єктів має дворівневу структуру і включає суб'єктів

формування та суб'єктів реалізації державної політики, де до перших належать вищі органи державної влади та міністерства, які здійснюють нормотворчу, стратегічну і координаційну діяльність; до других – органи виконавчої влади, правоохоронні та спеціальні органи, діяльність яких спрямована на практичне забезпечення захисту інформації.

Доведено, що центральне місце серед суб'єктів реалізації державної політики посідають Міністерство інформаційної політики України, Національна рада з питань телебачення та радіомовлення, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, які мають найбільш широку спеціальну компетенцію у сфері захисту інформації та кібербезпеки.

Обґрунтовано, що ефективність функціонування цієї системи знижується через дублювання повноважень та недостатню координацію діяльності окремих органів, що зумовлює необхідність удосконалення законодавчого регулювання.

4. З'ясовано, що форми реалізації державної політики у сфері захисту інформації є зовнішнім юридичним вираженням діяльності уповноважених суб'єктів, через яке відбувається нормативне регулювання, індивідуалізація управлінських рішень, координація дій та стратегічне планування у відповідній сфері.

Визначено, що основними правовими формами такої діяльності є нормативно-правові акти, адміністративні акти, адміністративні договори та акти-плани. Водночас доведено, що результативність їх застосування безпосередньо залежить від правильного використання методів публічного адміністрування, серед яких базовими є заохочення, переконання та примус.

Обґрунтовано, що зазначені методи мають застосовуватися системно: заохочення і переконання повинні забезпечувати превентивний та стимулюючий вплив, тоді як примус має виступати виключно правомірним і пропорційним засобом охорони правопорядку в інформаційній сфері.

5. Встановлено, що адміністративні процедури відіграють ключову роль у забезпеченні реалізації права особи на інформацію, виступаючи нормативно визначеним механізмом взаємодії між особою та органами публічної влади. З'ясовано, що сутність адміністративної процедури полягає не лише у формальному порядку вчинення певних дій органами публічної влади, а насамперед у створенні юридично визначеного механізму взаємодії між державою та особою. Саме через адміністративну процедуру забезпечується послідовність, передбачуваність і правова визначеність у діяльності суб'єктів публічного адміністрування під час вирішення індивідуальних справ. Її основні ознаки – нормативна врегульованість, стадійність, владно-організуючий характер, орієнтованість на прийняття юридично значущого рішення та настання правових наслідків – свідчать, що адміністративна процедура є не технічним елементом управління, а самостійною правовою формою реалізації й гарантування прав особи.

На основі здійсненої у дослідженні класифікації адміністративних процедур на процедури формування та реалізації державної політики у сфері права на інформацію розкрито їх функціональне призначення, де процедури формування інформаційної політики спрямовані на забезпечення нормативного та організаційного підґрунтя для визначення цілей, пріоритетів і засобів державного впливу в інформаційній сфері, тоді як процедури реалізації державної політики мають прикладний характер, оскільки саме через них відповідні правові приписи набувають практичного змісту у вигляді дозволів, ліцензій, контрольних заходів, погоджень або рішень про притягнення до відповідальності. Тому ефективність адміністративних процедур зумовлюється не лише наявністю відповідних норм, а й внутрішньою узгодженістю компетенції уповноважених органів, чіткістю процедурних стадій і наявністю гарантій, які унеможливають свавільне втручання у сферу прав особи.

6. Встановлено, що юридична відповідальність є однією з ключових гарантій реалізації права на інформацію. Водночас виявлено, що адміністративна відповідальність за порушення інформаційних прав, попри її нормативну визначеність, не завжди є ефективною через складнощі фіксації правопорушень, пропуск строків притягнення до відповідальності та недосконалість практики застосування відповідних норм. Вивчено також значення механізму оскарження рішень, дій чи бездіяльності розпорядників інформації та роль Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини як інституційної гарантії реалізації права особи на інформацію.

Доведено, що реалізація права на інформацію потребує поєднання відкритості інформаційної сфери з належним правовим реагуванням на деструктивні інформаційні загрози.

Встановлено, що адміністративна відповідальність є найбільш оперативним і поширеним видом державного реагування на порушення інформаційного законодавства, оскільки дозволяє притягати винних осіб до відповідальності без застосування більш складних і тривалих кримінально-процесуальних механізмів. Доведено, що саме адміністративно-правові засоби забезпечують можливість швидкого реагування на ненадання інформації, безпідставну відмову у доступі до неї, несвоєчасне надання відповіді на запит, поширення недостовірної інформації, необґрунтоване віднесення відомостей до інформації з обмеженим доступом, а також інші порушення, які безпосередньо перешкоджають належній реалізації права особи на інформацію.

У результаті аналізу положень Кодексу України про адміністративні правопорушення встановлено, що адміністративна відповідальність у досліджуваній сфері має міжгалузевий характер і охоплює як загальні склади правопорушень, пов'язані з порушенням права на інформацію, так і спеціальні склади, що стосуються доступу до екологічної інформації, інформації у сфері земельних правовідносин, трудових відносин, поведження з відходами, а також інформації, яка запитується у порядку, визначеному спеціальним законодавством. Зокрема, обґрунтовано, що положення статей 41-3, 53-2, 82-3, 91-4, 212-3 КУпАП формують нормативну основу адміністративно-правового

захисту права особи на інформацію, а їх застосування має розглядатися як невід’ємний елемент загального механізму реалізації цього права.

Акцентовано на доцільності посилення адміністративної відповідальності посадових осіб органів державної влади та місцевого самоврядування, що виявилось у порушенні права на інформацію в умовах воєнного стану, що виразилось у: необґрунтованому обмеженні доступу до інформації; ненаданні інформації, що становить суспільний інтерес; невиконанні обов’язків щодо інформування населення про загрози, що покладено в обґрунтуванні необхідності внесення змін до статті 212-3 КУпАП шляхом її доповнення окремою частиною 14 (додаток Б до дисертації).

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Якіб’юк Ю.А. Захист інформації і право на інформацію в умовах воєнного стану: адміністративно-правовий аналіз. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2025. № 6(74). Р. 96–102. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2025.6.13>.

2. Якіб’юк Ю.А. Інформація як об’єкт адміністративно-правового регулювання та захисту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 12. С. 356–358. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-12/77>.

3. Якіб’юк Ю.А. Адміністративно-правовий вимір інформаційної діяльності та її захисту. *Право та державне управління*. 2025. № 3. С. 323–328. DOI: <https://doi.org/10.32782/pdu.2025.3.42>.

4. Якіб’юк Ю.А. Державна політика у сфері захисту інформації: адміністративно-правові засади формування та реалізації. *Право і суспільство*. 2025. № 6. С. 689–694. DOI: <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.6.96>.

5. Якіб’юк Ю.А. Державна політика у сфері захисту інформації: адміністративно-правове забезпечення та проблеми стратегічної систематизації. *Правові новели*. 2025. № 27. С. 242–249. DOI: <https://doi.org/10.32782/ln.2025.27.29>.

6. Якіб’юк Ю.А. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики України у сфері цифрової трансформації та захисту інформації. *Актуальні проблеми правової науки та правоохоронної діяльності* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 22 грудня 2025 р. / за заг. ред. Т.О. Коломєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. С. 136–138.

7. Якіб’юк Ю.А. Формування та реалізація державної інформаційної політики України: адміністративно-правовий та інституційний виміри. *Правова освіта та правова наука в умовах сучасних трансформаційних процесів* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Запоріжжя, 24 жовтня 2025 р. / за заг. ред. Т.О. Коломєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. С. 165–168.

8. Якіб'юк Ю.А. Історико-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері захисту інформації України. *Гуманітарні стандарти правових систем у сучасному світі: виклики, рішення, тенденції* : матеріали Міжнародного науково-практичного конгресу, м. Запоріжжя, 25 квітня 2025 р. / за заг. ред. Т.О. Коломоєць. Запоріжжя : ЗНУ, 2025. С. 116–119.

АНОТАЦІЇ

Якіб'юк Ю.А. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права особи на інформацію. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Запорізький національний університет, Запоріжжя, 2026.

У роботі здійснено характеристику адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що дисертація є одним із перших у вітчизняній адміністративно-правовій науці комплексних наукових досліджень, присвячених дослідженню адміністративно-правового забезпечення реалізації права особи на інформацію в умовах здійснення реформи публічного управління в Україні. У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій та висновків, зокрема: обґрунтовано підхід до розуміння реалізації права особи на інформацію як режимного об'єкта суспільних правовідносин в умовах воєнного стану, у межах якого використано поєднання процедур доступу, спеціальних режимів обмеження та контрольних механізмів як єдиної системи забезпечення балансу між відкритістю і безпекою адміністрування; обґрунтовано доцільність виокремлення принципу захищеності інформації як загальносистемного принципу державної політики у сфері захисту інформації, а також запропоновано спеціальний принцип економічно та ризик-обґрунтованого дублювання інформації.

У роботі вдосконалено розуміння змісту поняття «захист інформації» у вузькому значенні шляхом включення процедур знищення інформації як самостійного елементу регулювання життєвого циклу інформації та як адміністративно значущої стадії, що має відповідати вимогам цілісності й належної процедури; положення, що в умовах воєнного стану та цифрової трансформації публічного адміністрування посилюється значення актів-планів, адміністративних договорів і превентивних методів переконання як засобів забезпечення стійкості інформаційної сфери та належної реалізації права особи на інформацію.

Обґрунтовано, що ефективність адміністративно-правового забезпечення права особи на інформацію безпосередньо залежить від якості законодавства, його системності, відповідності сучасним цифровим викликам і спроможності держави забезпечити баланс між відкритістю інформації, її захистом та інтересами національної безпеки.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, адміністративне правопорушення, адміністративно-правове забезпечення, доступ до публічної інформації, національна безпека, право на захист, правореалізація, публічний інтерес, цифровізація.

Yakibyuk Yu.A. Administrative and legal support for the implementation of the right of an individual to information. – Manuscript.

Dissertation for the degree of candidate of legal sciences in the specialty 12.00.07 – administrative law and process; financial law; information law. – Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, 2026.

The work describes the administrative and legal support for the implementation of the right of an individual to information.

The scientific novelty of the results obtained lies in the fact that the dissertation is one of the first in domestic administrative and legal science of comprehensive scientific studies devoted to the study of the administrative and legal support for the implementation of the right of an individual to information in the context of the implementation of public administration reform in Ukraine. As a result of the study, a number of new scientific provisions, recommendations and conclusions were formulated, in particular: an approach to understanding the implementation of an individual's right to information as a regime object of public legal relations under martial law was substantiated, within which a combination of access procedures, special restriction regimes and control mechanisms was used as a single system for ensuring a balance between openness and security of administration; the expediency of isolating the principle of information security as a general system principle of state policy in the field of information protection was substantiated, and a special principle of economically and risk-based duplication of information was proposed. The work improved the understanding of the content of the concept of “information protection” in a narrow sense by including procedures for information destruction as an independent element of regulating the information life cycle and as an administratively significant stage that must meet the requirements of integrity and due process; the provision that under conditions of martial law and digital transformation of public administration, the importance of acts-plans, administrative contracts and preventive methods of persuasion as means of ensuring the stability of the information sphere and the proper implementation of the individual's right to information is increasing.

It has been substantiated that the effectiveness of administrative and legal support for the individual's right to information directly depends on the quality of legislation, its systemic nature, its compliance with modern digital challenges, and the state's ability to ensure a balance between openness of information, its protection, and national security interests.

The system of subjects of administrative and legal support for the implementation of the individual's right to information is defined as a set of state and non-state institutions whose activities are aimed at the formation, implementation, and guarantee of state policy in the field of information protection. It has been established that this system has a two-level structure and includes subjects of policy formation

and subjects of policy implementation. The former includes the highest state authorities and ministries performing rule-making, strategic, and coordination functions; the latter include executive authorities, law enforcement, and special bodies responsible for the practical implementation of information protection.

It has been proven that a central place among the subjects of policy implementation is occupied by the Ministry of Information Policy of Ukraine, the National Council on Television and Radio Broadcasting, the State Service of Special Communications and Information Protection of Ukraine, and the State Committee for Television and Radio Broadcasting, which possess the broadest special competence in the field of information protection and cybersecurity.

It has been substantiated that the effectiveness of this system is reduced due to duplication of powers and insufficient coordination between certain bodies, which necessitates improvement of legislative regulation.

It has been established that administrative procedures play a key role in ensuring the implementation of the individual's right to information, acting as a legally defined mechanism of interaction between individuals and public authorities. It has been clarified that the essence of an administrative procedure lies not only in the formal order of actions performed by public authorities, but primarily in creating a legally defined mechanism of interaction between the state and the individual. Through administrative procedures, consistency, predictability, and legal certainty in the activities of public administration subjects are ensured when resolving individual cases. Their main features – normative regulation, staged structure, authoritative-organizing nature, focus on adopting legally significant decisions, and legal consequences – indicate that the administrative procedure is not merely a technical element of governance but an independent legal form of implementation and guarantee of individual rights.

It is substantiated that the effectiveness of administrative and legal support for the individual's right to information directly depends on the quality of legislation, its systematicity, compliance with modern digital challenges and the ability of the state to ensure a balance between the openness of information, its protection and the interests of national security.

Key words: *access to public information, administrative and legal support, administrative liability, administrative offense, digitalization, law enforcement, national security, public interest, right to protection.*

Підписано до друку 08.05.2026. Формат 60х90/16. Папір офсетний.
Друк цифровий. Умовн. друк. арк. 0,9. Тираж 100 прим. Зам. № 1164.
Видавництво і друкарня – Видавництво «Юридика»
65101, Україна, м. Одеса, вул. Інглезі, 6/1
Телефони: +38 (095) 934-48-28, +38 (097) 723-06-08
E-mail: mailbox@juridica.od.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7653 від 18.08.2022 р.